

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

EDUcentrum

DEMOKRATICKÁ
ŠKOLA

Metodický list

Reflexe Masarykova pohledu na demokracii

Časová náročnost:	25 minut
Cílová skupina:	3. ročník SŠ
Počet studentů:	26
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace, společenské vědy, dějepis
Průřezová témata:	Výchova demokratického občana Osobnostní výchova Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
Klíčové kompetence:	Kompetence k učení Kompetence k práci s informacemi Kompetence občanské
Pomůcky:	Tabule, pracovní list, psací potřeby
Klíčová slova:	T. G. Masaryk, Karel Čapek, demokracie, Hovory s T. G. Masarykem
Způsob ověření:	PREZENČNÍ
Autor:	Bc. Jana Kapounová

ANOTACE aneb O ČEM JE TATO AKTIVITA?

Při aktivitě *Reflexe Masarykova pohledu na demokracii* studenti třetího ročníku středních škol rozvíjí a reflektují své znalosti o přístupu k demokracii T. G. Masaryka. Během aktivity studenti znovu pracují s úryvkem z *Hovorů s T. G. Masarykem* od Karla Čapka, s kterým byli seznámeni v rámci aktivity v předchozí hodině. Studenti shrnou, jakým způsobem Masaryk demokracii pojímal, uvědomí si, která tvrzení jsou klíčová a které názory považují za nejrelevantnější.

CÍLE

Student uvede představy T. G. Masaryka o demokracii.
Student samostatně vyhledává informace v textu a hodnotí je.
Student respektuje názory a připomínky svých spolužáků.

POPIS PRŮBĚHU AKTIVITY aneb JAK NA TO?

Úvod (3 minut)

Vyučující studentům sdělí, že daná aktivita navazuje na práci s textem, se kterým se studenti již seznámili v předchozí aktivitě (*Hovory s T. G. Masarykem* od Karla Čapka). Studentům opět rozdá ukázkou z daného díla, ve které se T. G. M. zamýšlí nad tím, co to demokracie je a co je pro ni (podle něj) důležité.

Práce s textem (15 minut)

Vyučující studentům vysvětlí, jak pracovat s metodou „Pětílístek“, pokud s ní studenti ještě nikdy nepracovali (více informací o ní v poznámkách). Studenti poté čtou daný text a samostatně vytvářejí pětílístek. V prvním řádku uvedou jednoslovně téma, námět textu. Na druhý řádek zapíší dvouslovný popis vlastností daného tématu. Třetí řádek obsahuje tři dějová slova (slovesa), která by měla vystihnout podstatu demokracie podle Masaryka. Čtvrtý řádek vytvoří věta o čtyřech slovech vztahujících se k danému tématu. Pátý řádek bude obsahovat opět jedno slovo, které nějakým způsobem shrne podstatu tématu. Studenti své řešení zapisují na papír s výchozím textem.

Diskuze (7 minut)

Studenti ve dvojicích porovnávají svá řešení. Vyučující poté vyzve některé studenty, aby spolužákům představili své pětílístky (buď dobrovolníky, nebo na základě doporučení dalších spolužáků). Studentů se ptá, proč vybrali dané pojmy, svá řešení komentují.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

EDUcentrum

CO UKÁZALA PRAXE A REFLEXE?

Pětílístek se ukázal jako rychlá a účinná metoda k rozvoji kritického myšlení. Je třeba počítat s tím, že je nutné investovat čas do vysvětlování, jakým způsobem se tvoří, pokud studenti s danou metodou zkušenosti nemají (což byl případ obou zapojených tříd).

Řešení studentů se od sebe výrazně nelišila. Na prvním řádku se (logicky) nejčastěji objevoval pojem demokracie. Největším problémem byl čtvrtý řádek pětílístku, kde měli studenti za úkol napsat jednu větu vztahující se k textu. Někteří studenti spíše jen opsali některou z vět z výchozího textu, která odpovídá zadání čtyř slov. Je dobré zdůraznit, aby se studenti snažili formulovat odpovědi vlastními slovy.

Studenti si skrze pětílístek rychle a efektivně připomněli Masarykovo pojednání o demokracii, uvědomili si, která tvrzení považují za důležitá. Je ale vhodné hlídat, aby každý student tvořil pětílístek samostatně, aby byla zajištěna rozmanitost řešení a aby vyučující rozeznal, co který student považuje za stěžejní.

DALŠÍ POZNÁMKY, TIPY NEBO DOPORUČENÍ

Ukázka pochází z knihy Hovory s T. G. Masarykem Karla Čapka, Fragment: 2009.

Metodický list navazuje na aktivitu „Karel Čapek, T. G. Masaryk a demokracie“. Aktivita slouží jako reflexe, opakování a shrnutí toho, s čím se studenti při výuce již setkali. Aktivitu lze ale využít i samostatně – může sloužit k prvotnímu seznámení s daným textem.

O metodě „pětílístek“ více informací např. zde: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/18339/PETILISTEK.html> [cit. 15. 2. 2022]

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

VÝCHOZÍ TEXT

Karel Čapek: Hovory s T. G. Masarykem (1928-1935)

Demokracie

(...) Demokracie není jen formou státní, není jen tím, co je napsáno v ústavách; demokracie je názor na život, spočívá na důvěře v lidi, v lidskost a v lidství, a není důvěry bez lásky, není lásky bez důvěry. Řekl jsem jednou, že demokracie je diskuse. Ale pravá diskuse je možná jen tam, kde si lidé navzájem důvěřují a poctivě hledají pravdu. Demokracie, to je hovor mezi rovnými, přemýšlení svobodných občanů před celou veřejností – slovo „parlament“ má krásný smysl, jen je učinit tělem!

Demokratický ideál není jen politický, je i sociální a hospodářský. Komunismus odmítám. Bez individualismu, bez nadaných a vynalézavých jedinců, bez schopných vůdců, bez géníů práce pro společnost se nedá rozumně a spravedlivě organizovat. Demokracie po stránce sociální znamená překonání degradující bédnosti; v republice, v demokracii nesmí být možné, aby jednotlivci nebo stavy vykořisťovali své spoluobčany – v demokracii člověk člověku nesmí být prostředkem. Ta přirozená rozmanitost musí být uspořádána dělbou a hierarchií funkcí a práce; není možná organizace lidí bez nadřaděných a podřaděných, ale musí to být právě organizace a ne privilej, ne aristokratické panování, ale vzájemná služba. Demokracie potřebuje vůdců, ne pánů.

Přijímám demokracii i s důsledky hospodářskými a materiálními; ale zakládám ji na lásce – na lásce a spravedlnosti, jež je matematikou lásky, a na přesvědčení, že máme na světě pomáhat k uskutečnění řádu božího, k synergii s vůlí boží.

Mluvíte o demokracii dokonale; dnes je spíš zvykem hledat na ní chyby a mluvit o krizi demokracie.

Krise demokracie – prosím vás, co dnes není v krizi? Žijeme právě v době přechodní; jak víte, Švehla říkal, že válka dosud trvá, i když se nestřílí. Jsme – všechny státy a národy – v těžkém přerodu; těžko žádat hned dílo dokonalé a na věky. To neznámá, že by naše demokracie, vůbec naše řády nemohly být lepší, než jsou. Demokracie má své chyby, protože občané mají své chyby. Jaký pán, takový krám.

(...) Říká se například: prý parlament už nedostačuje. Ne už, ale ještě ne: parlament je volen voličstvem – kdo to voličstvo vychoval politicky a mravně? Starý režim; poslanců vyrostlých za republiky ještě nemáme. Demokracie nesmí být jen na ústavním papíře a v ústech demagogů. Ani ten nejlepší parlament není k tomu, aby odhlasoval, co je pravda, právo a mravnost; o pravdě, o základních zásadách politiky, práva a mravnosti se nemůže hlasovat podle většiny. Demokracie sama lidí nevychová. Slušní, opravdoví lidé se vychovávají rodinou, školami, církvemi, státní správou, literaturou, žurnalistikou a tak dále – překáží tomu demokracie?

1) Přečtěte si výchozí text a na základě něj utvořte pětilístek:

„Tahák“ k pětilístku:

1. řádek: Téma textu (1 slovo)
2. řádek: Popis vlastností tématu (2 slova)
3. řádek: Dějová slovesa (3 slova)
4. řádek: Jedna věta vztahující se k tématu (4 slova)
5. řádek: Shrnutí podstatu tématu (1 slovo)

